

Shock egoera

Europako gizartea shock egoeran sartzen ari da. Afrikako iparraldean eta Ekialde Ertainean giza mugimenduek erregimen politikoak bertan behera botatzen dituzten bitartean, demokraziaren alde indarra eginez, Europa shock egoeran sartzen ari da. Noski, Magreben gertatzen ari dena baloratzea zaila da; demokraziaren alde baino sasi demokrazia erlijiosoen alde egiten ari da, urte bat ez da pasatu eta dagoeneko zentsura eta emakumeen eskubideen aurkako erasoak hasi dira. Baina tira, demokrazia ez al da herriaren nahia?

Hungarian gertatzen ari dena ikusita, demokraziaren kontzeptua, Europan ere, kolokan dago. Grezian eta Italian ezarri dituzten gobernu teknikoek ere demokrazia zalantzan jartzen dute, erregimen politiko berria sortuz, teknokrazia deitzen dena. Ikerlariak diotenez, ikerketa neutrorik ezin da egin; eta zientzia neutrorik ezin bada egin, teknokrata horiek kolore bat izango dute beti, kolore politiko bat, teknikari neutrorik ezin da egon. Hemen, noski, ez gara hasiko demokrazien eredu baloratzen, edo ea demokrazia eredu baliagarria den edo ez eztabaidatzen, ez baita gurea; gurea soziolinguistika da, eta euskararen eremuan bereziki euskalgintza. Edozein modutan ere, L.J. Calvetek aipatzen zuen bezala, linguistikarik ezin da egin «giza»-rik gabe, linguistikak «sozio» izan behar du: soziolinguistika (*La sociolinguistique*, Paris, PUF, 1993). Euskalgintzaren kasuan ere, ez dago euskalgintzarik «giza»-rik gabe. Faktore soziala kontuan hartu gabe ezin da egoera soziolinguistiko bat egoki baloratu edo aztertu. Autore anitzek aipatzen duen moduan, euskalgintza euskararen aldeko ahalegina da, gure garai honetan bereziki euskararen bizi-iraupenaren alde egiten duen

ahalegina, hain zuzen ere. Ahalegin horrek, noski, hizkuntza plangintzarekin eta erakunde ofizialekin lotura badu ere, bereziki euskararen aldeko gizartearen eta herriaren mugimenduak ditu oinarri. *Polisa*, gizartea shock egoeran bada go edo shock egoeran sartzen ari bada, euskalgintzak ere, ezinbestean, shock egoeran sartzeko arriskua dauka.

Great depression.2 eta euskara

«Great depression» delakoaren XXI. mendeko bertsioa hementxe dugu, *Great depression.2* bertsioa heldu zaigu eta gizartea astintzen ari da. Gizarte osoa astintzen ari da, pobreak eta hain pobreak ez direnak ere bai: oso aberatsen kopurua hazten ari den bitartean (www.expansion.com/2011/10/24/empresas/auto-industria/1319476364.html), langabezia eta pobreziaren tasak igotzen ari dira nonahi, puntu bat Frantzia eta 2 puntu Alemanian. 50eko hamarkadan soldata txikiaren eta altuenaren arteko proportzioa enpresetan 1etik 40ra bazen, gaur egun 1etik 400era pasatu da Ipar Amerikan (www.salairemaximum.net). Egoera ekonomiko berriak eta horri buruz zabaltzen ari den diskurtsoak gizartea shock egoeran sartzeko arriskua dute. Agian hori da, gainera, haien helburua. Normalak ez ziren gauza batzuk normal bihurtu dira krisiari esker. Gizarteak onartuko ez zituen gauzak orain onartzen ditu. Ez dezagun pentsa, kasu honetan ere, Europa aitzindaria denik. Naomi Kleinek oso argi azaldu du, Txiletik eta Asiaraino, astindu ekonomiko horien funtzionamendua eta zergatia (*La stratégie du choc*, Arles, Acte Sud, 2008; jatorrizkoa 2007koa da: *The Shock Doctrine*).

Shock egoera horiek gizartean zabaltzeko erabiltzen diren tresnak euskalgintzaren ikuspuntutik aztertzea oso interesgarria da. Alde batetik, euskarari buruzko irudikapenak eta hizkuntzaren inguruko ideologiaren funtzionamendua argitzeko balio duelako. Bestetik, egoera berriaren ondorioak euskalgintzaren munduan eta Euskal Herriaren egoera soziolinguistikoa neurtzen laguntzeko balio duelako ere.

Kleinek frogatzen duenez, shock egoeran dagoen pertsona, eta pertsona bezala gizartea, noraezean dago, galduta, hustuta; mugitu, pentsatu eta bereziki ekin ezin duela dago. Egoera ekonomiko eta politiko berriak inposatzeko ezinbesteko egoera da. Shock egoeran sartzeko, gizarteak irentsi behar du helarazten zaion mezua inongo espiritu kritikorik gabe. Horretarako gizartearen autonomia intelektuala ezabatu behar da. Entzefalograma laua shock egoera ezarriz edo gizartearen autokontzientzia ezabatuz lortzen da. Shock estrategiaren analisia eta azterketa historikoa egiten du Kleinek bere 2007ko liburuan, ez gara hemen horretaz luzatuko. Bigarren modua, epe luzera eraginkorrena agian, gizartearen memoria historikoaren eta historia sozialaren ezabaketarekin dator alde batetik, eta garapen intelektualaren murrizketarekin bestetik. Garapen intelektualaren aldeak harreman zuzena du soziolinguistikarekin.

Garapen intelektual osorako, hizkuntza ezinbestekoa da. Hizkuntza baliabideak ondo garatzen ez badira galduta gabiltza, lotura razionalak ezin ditugu egin, kausalitate eta kausalitatearen arteko ezberdintasuna ezin dugu egoki zehaztu, ezta kausa-ondorio loturak egoki egin ere. Iritzi kritiko propiorik ezin dugu garatu eta, zerbaiten lokarri izateko eta bizi-segurtasun intelektual bat edukitzeko, edozein sineskeriatan jausteko arriskua dugu. Gai honi buruzko bibliografia aberatsa da, eta nahasmen horiek aztertzeke Euskaltzaindiak 2008an argitaratu zuen *Testu-antolatzaileak. Erabilera estrategikoa* liburua irakurtzea eta bertan ematen diren adibideak aztertzea interesgarria da, oso. Lokailuen erabilera funtzionamendu kognitiboa ispilatzen du. Ondoriozko lokailua erabiltzea emendiozko bat behar denean ez da egokia, noski. Erabilera oker horiek maila kognitiboan egiten diren lotura desegokiei buruzko informazioa ematen dute. Nahasmen horiek gehienetan oker arruntak badirudite ere, askotan ez dira hain ximpleak, ondorioak eta helburuak izan ditzakete: hitzaren bitartez eta lokailu horien erabilera okerraren bitartez errealitate fisikoan logikoak ez di-

ren gauzak eta loturak logikoak bihurtzen dira errealitate kognitiboan.

Euskarari buruzko diskurtsoa

Euskararen egoera soziolinguistikoari dagokionez, hizkuntzaren aldeko mugimenduak bizia izan behar du, ezin da geldirik egon, ezin da shock egoeran sartu; bestela, kolokan dagoen euskaldunen etorkizuna ezinbestean beltza izango da. Demokraziaren garai hauetan, sofistek aipatzen zuten moduan eta Sokratesek salatzen zuen bezala, boterea *polisa* manipulatzeko dakienak dauka; Greziako demokrazien garaian, erretorika landuz eta hitza manipulatu egiten zen, baina XXI. mendean ezagutza teorikoak eta baliabide teknologikoak askoz handiagoak dira.

Jakineko artikulu hauetan, behin baino gehiagotan azpimarratu izan dugu diskurtso analisiaren garrantzia manipulazio horiek argitzeko. Gainera, behin baino gehiagotan aipatu izan dugu, bestalde, kognizioaren funtzionamenduari buruz eta maila emozionalari buruz egiten diren ikerketen garrantzia egoera soziolinguistikoaren analisi egokia egiteko eta hizkuntza plangintza eraginkorrak proposatzeko (*Jakin* 160 eta 162, 2007an; 185 eta 186, 2011n). Kognizioari buruzko ikerketa horiek publizisten artean eta goi mailako enpresaren munduan ezagunak dira eta erabiltzen dituzte, noski. Nola ez dituzte, bada, ezagutuko ikerketa horiek: beren produktuak saltzeko eta gizarteari haien mezuak egoki helarazteko bultzatu eta finantzatu dute haiek ikerketa horien kopuru handiena. Haiek eta militarrek, noski.

Jakinen 186. zenbakian diskurtso analisiaren gaia aipatu genuen, eta adibide bat eman genuen diskurtso ekonomizista euskararen aldeko diskurtsoari nola gailentzen ari zaion ikusteko. Euskaingintzak adi egon behar du hizkuntzari buruz gizartean zabaltzen den diskurtsoa ezagutzeko, diskurtso hori nondik datorren ikusteko eta ikuspuntu etiko eta leial batetik datorren ikusteko. Azken ikerketen emaitzen argitan,

autore batzuek diote euskalgintzak bere diskurtsoa aldatu behar duela. Iñaki Martínez de Lunak, adibidez, iritzi publikoaren osaerari buruzko artikulua bat argitaratu zuen («*Framing: komunikazio-teorietatik euskararen beharrizanetara*», *Bat. Soziolinguistika aldizkaria* 76, 2010, 53-67); bertan, euskarari buruzko diskurtsoaren bilakaera aipatzen du, gero iritzi publikoa nola sortzen eta aldatzen den aztertzen du, eta, bukatzeko, euskalgintzatik diskurtso berri bat sortu behar dela aipatzen du. Ezinbestekoa dirudi mota horretako lanak irakurtzea eta bide horretatik lanketak egitea, txotxongiloak bihurtu nahi ez badugu. Gizartean zabaltzen diren diskurtsoei dagokienez, hedabideek berebiziko garrantzia dute; eta, alde horretatik, Garabide Elkarteak *Hedabideak. Euskararen berreskuratzea III* lana aurkeztu zuen otsailaren 14an. Azken bi urte horietan, gainera, artikulua interesgarri anitz argitaratu da diskurtsoaren analisia soziolinguistikarekin lotuz, tartean J. Horner-ena 2008ko krisiari buruz («Clogged Systems and Toxic Assets. News Metaphors, Neoliberal Ideology, and the United States 'Wall Street Bailout' of 2008», *Journal of Language and Politics* 10/1, 2011, 29-49), D. M. Skerrett-ena Sapir-Whorf hipotesiari buruz («Can the Sapir-Whorf Hypothesis Save the Planet? Lessons from Crosscultural Psychology for Critical Language Policy», *Current Issues in Language Planning* 11/4, 2010, 331-340), edota J. Gray-rena ingelesezko testuliburu-tako lanaren irudikapenei buruz («The Branding of English and The Culture of the New Capitalism: Representations of the World of Work in English Language Textbooks», *Applied Linguistics* 31/5, 2010, 714-733). Krisi ekonomikoa baliatuta, euskararen aldeko hizkuntza plangintza gero eta gehiago ari da zalantzan jartzen; gogora ditzagun *Jakinen* 186. zenbakian aipatu genituen hitzak adibidez, edota *El Correo*n agertzen ari diren hainbat artikuluren tonua (www.elcorreo.com/vizcaya/v/20120219/pvasco-espana/osakidetza-libero-para-estudiar-20120219.html; www.elcorreo.com/vizcaya/20120216/mas-actualidad/politica/clases-euskera-patxi-lopez-201202161311.html).

Berri soziolinguistikoak

Egoera ekonomikoaren diskurtsoak euskarari buruzko egoera soziolinguistikoan eta hizkuntzari buruzko irudikapenetan duen eragina alde batera utzi, eta 2012ko hasieran izan ditugun berri soziolinguistikoak helduko diegu orain. Gizartearen mugimendu soziala neurri batean krisian dagoela aipatu badugu ere, maila teknikoan oso bizia da Euskal Herriko soziolinguistika. Benetan asko dira urte hasiera honetan izan ditugun berri soziolinguistikoak; gehienek oihartzun nahiko zabala eduki dute, gainera. «Langune» aurkeztu zen, eta bertan adierazi zitzaigun hizkuntzaren sektorea hasten ari den sektorea dela; BerbaTek hizkuntza-teknologietako proiektuaren emaitzak aurkeztu ziren otsailaren hasieran; Bizkaiko Aldundiak «Euskara bizia» batzordea aurkeztu zuen, euskararen alde lan egiten duten elkarteei laguntza emateko. Soziolinguistika Klusterra, bere aldetik, hainbat berriren iturri izan dugu: *Aldahitz* ikerketaren ondorioak aurkeztu zituen, gai honen inguruan: helduen hizkuntza-ohituren aldaketa lan munduan; *Hausnartu* ikerketa soziolinguistikoaren IV. sariaren irabazleak ezagutarazi zituzten; eta otsailaren 24an urteko jardunaldia burutu zuen Soziolinguistika Klusterrak, aurretik «Kulturagintza euskararen garabidean» izenburupean. Beste berrien artean, aipagarria da Zumaian euskararen inguruan antolatutako hitzaldi zikloa: «Euskara bestela ez gara» izan zuen izenburu, eta bertan Jon Sarasua, Fermin Etxegoien eta Joxe Manuel Odriozolak parte hartu zuten.

Argitalpenen artean, 2011n aipatzekoak ziren batzuk ahaiztu zitzaizkigun, eta seguruenik hurrengo batean horiei buruzko informazio zabalagoa emango dugu. Tartean aipa daitetzke: Mikel Aizpuru eta Karmele Zarragaren «Hizkuntzaren eremuak. Bilboko euskaldunak 1920. urtean» (*Bidebarrieta* 22, 2011, 115-133), Bilboko 1920ko egoera demolinguistikoari buruz; edota Eduardo Apodaka, Jaime Anduaga, Jean-Jöel Ferrand eta Uxo Anduagaren «Euskararen eginkizun eta leku sozialak: enpresa-izenen kasua» (*Uztaro* 77, 61-101).¶